

Pregledni članak

UDK: 339.732(4)
336.71(4-67 EU:497.16)Primljeno u uredništvo: 15. 02. 2007.
Prihvaćeno za tisak: 16. 10. 2007.

Relevantne pravne karakteristike funkcioniranja Europskog sustava centralnih banaka

– Osvrt na prilagođavanje bankarskog sustava Crne Gore ESCB –

MILIVOJE BALETIĆ*

Sažetak

Europski sustav centralnih banaka (ESCB) sastavljen je od nacionalnih centralnih banaka država članica EU i Europske centralne banke (ECB) koja ima usmjeravajuću i vodeću ulogu u funkcioniranju ovog sustava.

ESCB u organizacijskom i funkcionalnom smislu predstavlja konačni rezultat europskih ekonomskih integracijskih procesa, što samo po sebi govori, kako fazni način – zadnja faza u formiranju ekonomske i monetarne unije (od 01. 01. 1999. do 01. 01. 2002.), tako i vrijeme na isteku te faze njegovog funkcionalnog zaokruživanja (puštanje u optjecaj europske monete).

Ako je uspostavljanje i funkcioniranje ESCB bilo konačno ishodište procesa europskih ekonomskih integracija, prirodno je očekivati i da proces prilagođavanja bankarskog sustava Crne Gore bude također konačni proizvod procesa stabilizacije i pridruživanja Crne Gore EU. Dosađajni utemeljeni tranzicijski proces, sa trendom pozitivnih makroekonomskih kretanja, stvara uvjete i otvara prepoznatljiv put ka efikasnom prilagođavanju rada crnogorskog bankarskog sustava europskim standardima i uključivanju CBCG u ESCB kao konačni ishod ukupnog procesa stabilizacije i pridruživanja Crne Gore EU.

Ključne riječi: Europski sustav centralnih banaka, pravne pretpostavke funkcioniranja ESCB, Crna Gora, bankarski sustav Crne Gore

*

Dr. sc. Milivoje Baletić, redoviti profesor na Fakultetu za poslovne studije u Podgorici, Ulica kralja Nikole 14; e-mail: vukcevicmilos@cg.yu

Uvod

Uzimanje Europskog sustava centralnih banaka (ESCB) kao ishodišta dugotrajnog i složenog integracijskog procesa koji je rezultirao stvaranjem Europske Unije (EU), sa inkorporiranjem dimenzija ekonomskog, monetarnog i političkog zajedništva država članica, sa bilo kojeg aspekta uvjetuje ulaznje u prostor kompleksne problematike. Sagledavanje pravnih karakteristika europskog bankarskog sustava upućuje na potrebu uvida u genezu njegovog nastanka, načina organiziranja i funkcioniranja u namjeri da se prepoznaju potrebe i nastojanja u procesu prilagođavanja zemalja kandidata za članstvo u EU ovom sustavu, koji je po prirodi stvari od vitalnog značaja za nesmetan protok roba, usluga, kapitala i osoba na prostoru EU. U stvari, orijentacija da se da uvid u dimenzije procesa prilagođavanja bankarskog sustava Crne Gore ESCB sa stanovišta aktualnosti, makar i na simboličan način, smatra se da može opravdati tretiranje ove teme kao svrsishodno nastojanje.

Geneza nastanka Europskog sustava centralnih banaka

Europski integracijski proces od svog začetka bilježi prepoznatljive tokove koji su objektivno uvjetovali potrebu za definiranjem razvojnih projekcija koje su podrazumijevale pravnu i institucionalnu utemeljenost. Taj proces svojom složenošću je prolazio kroz intenzivne i usporene faze razvoja, od kojih svaka sa svoje strane govori o prepoznatljivim motivima i interesima za njegovim dograđivanjem.

Nastanak ESCB je rezultat kompleksnog dugotrajnog procesa uvjetovanog potrebom otvorene tržišne konkurencije na planu nesmetane ekonomske suradnje. Slobodan protok roba, usluga, kapitala i osoba koji u postojećim uvjetima predstavlja osnovne karakteristike u funkcioniranju unutrašnjeg tržišta EU, podrazumijevao je i podrazumijeva potrebu reguliranja i organiziranja uvjeta pravnog i institucionalnog karaktera za funkcioniranje finansijskih tokova i platnih transakcija.

Intenzivnija ekonomska suradnja nametnula je potrebu da se posebnim ugovornim reguliranjem Jedinstvenim europskim aktom iz 1987. godine opredijeli projekcija za formiranjem unutrašnjeg tržišta EU do kraja 1992. godine, kao i da se postojeće institucionalne strukture europskih integracijskih Zajednica transformiraju u institucije EU.

Na takvoj projekciji formiranja i funkcioniranja unutrašnjeg tržišta EU, Europsko vijeće je Deklaracijom iz 1990. godine predvidio uvođenje Europske ekonomske i monetarne unije (EEMU) u tri faze koje su trebale završiti i završile su početkom 2002. godine.

Na osnovi fazne projekcije o formiranju EEMU osnovan je Sustav europskih centralnih banaka 1999. godine (ESCB) u čijem funkcioniranju Europ-

ska centralna banka (ECB) sa sjedištem u Frankfurtu ima središnju i rukovođuću ulogu sa uvođenjem i puštanjem u optjecaj jedinstvene valute – eura od 01.01. 2002. godine.

Kada se sa integracijske razine koja je uvjetovala formiranje jedinstvenog monetarnog sustava retroaktivno promotri geneza cjelokupnog integracijskog procesa do stvaranja EU, počevši od Europske zajednice za ugljen i čelik (EZUČ – 1952.), preko formiranja Europske ekonomske zajednice (1957.) – kasnije Europske zajednice (EU – zbog proširenja nadležnosti 1992.), prisutno je i organizacijsko i funkcionalno nastojanje da ekonomsku suradnju prati rad odgovarajućih financijskih institucija koje su obavljale najprije bilateralni a kasnije multilateralni način plaćanja.

U okviru fazne projekcije stvaranja ESCB formiran je Europski monetarni institut (EMI – 1994.) koji je bio zadužen za izvršavanje odgovarajuće pravne i organizacijske pripreme za funkcioniranje ESCB. Radi tih potreba EMI je usmjerio aktivnost na: razvijanje suradnje između nacionalnih centralnih banaka u području monetarne politike i stabilnosti cijena; stvaranju uvjeta za jedinstvenu monetarnu politiku EU; normativnom ustrojstvu rada nacionalnih centralnih banaka u budućem ESCB; na odgovarajuće pripreme za stvaranje uvjeta za izradu buduće zajedničke monete i drugih organizacijskih i tehničkih uvjeta za funkcioniranje ESCB. EMI je završetkom pripremnih aktivnosti za rad ESCB prestao sa radom 1999. godine, kada je i počeo funkcionirati ovaj europski bankarski i monetarni sustav.

Evropski sustav centralnih banaka – ESCB

Pravna osnova. Pravna osnova za osnivanje i funkcioniranje ESCB i ECB proizlazi iz Ugovora o EU (čl. 98 do 124 dopunjenog Ugovora EZ) i Statuta koji je u formi Protokola objavljen uz Ugovor o EU.

ESCB u organizacijsko-funkcionalnom smislu je struktura sinkroniziranog rada nacionalnih centralnih banaka država članica EU koji omogućava na organiziran i pravno definiran način njihovo sudjelovanje u kreiranju i primjeni mjera monetarne politike EU. Iako su institucije država članica EU, centralne banke imaju nezavisnost u odnosu na nacionalne državne strukture vlasti što im omogućava i dovodi ih u položaj da samostalno sudjeluju u kreiranju i provođenju mjera monetarne politike, koja se utvrđuje u okviru nadležnosti organa ECB. U tom smislu, države članice EU prilagodile su status i nadležnost svojih centralnih banaka usklađujući ga s projekcijom potrebne nezavisnosti u funkcioniranju ECB i ESCB.

Dakle, u funkcionalnom i organizacijskom smislu ESCB je sastavljen od ECB i nacionalnih centralnih banaka, s tim što je ECB institucija EU sa uređenom organizacijom, nadležnostima i načinom funkcioniranja. ECB ima status pravne osobe. Kapital ECB čine depoziti nacionalnih centralnih banaka. Visina kapitala kao učešće po osnovi depozita određuje se prema kriteriji-

ma koji proizlaze iz razine bruto domaćeg proizvoda i drugih relevantnih financijskih pokazatelja država članica.

Nadležnosti ESCB. Funkcioniranje ESCB je definirano nadležnošću ECB i njenih organa. Nadležnost ECB je da: održava stabilnost cijena na unutrašnjem tržište EU; kreira i provodi monetarnu politiku EU; upravlja deviznim rezervama država članica; i da upravlja platnim prometom.

U okviru svoje nadležnosti ECB daje doprinos stabilnosti financijskih sustava država članica uz odlučujuću ulogu u izdavanju europske monete. Također, u djelokrugu svoje nadležnosti ECB ima pravo biti konzultirana prilikom donošenja propisa i mjera od strane institucija EU, kao i kod donošenja propisa od strane institucija država članica uz korištenje svih statističkih podataka koji su relevantni za njen rad. Također, ECB ima pravo da u okviru svoje nadležnosti sudjeluje u radu odgovarajućih međunarodnih institucija i u oblicima i aktivnostima iz područja međunarodne monetarne suradnje.

Glavni cilj ESCB je da se osigura stabilnost cijena na tržištu EU čime se istovremeno osigurava stabilnost europske monete i sprječavanje inflacije, što u relacijama tržišnih tokova istovremeno osigurava stabilnost kupovne moći i socijalne sigurnosti stanovništva. Ostvarivanje takvog strategijskog cilja podrazumijeva da rast potrošačkih cijena ne prelazi dva posto. Stabilnošću cijena stvaraju se uvjeti za kontinuirani ekonomski razvoj koji je na pravcu osiguravanja rasta zaposlenosti i socijalne sigurnosti. Također, stabilne cijene utječu na smanjenje kamatnih stopa i povećanje investicijskih ulaganja. U relacijama ostvarivanja stabilnosti cijena prisutno je polazište stvaranja uvjeta za kontroliranje rasta novčane mase u optjecaju. Upravljanjem monetarnim rezervama i kontinuiranim uvidom u funkcioniranje platnog prometa država članica, ECB zaokružuje funkciju ukupne efikasnosti u kreiranju i realizaciji monetarne politike EU.

Stabilnost funkcioniranja ESCB se zasniva na kriterijima: efikasnosti, jasnih mjera i transparentnosti koja se mjeri sa stajališta ostvarivanja strategijskih ciljeva i primjene operativnih mjera monetarne politike EU.

Organi i način rada ESCB. Organi ESCB odnosno ECB su: Direktorij, Vijeće guvernera i Generalno vijeće:

- *Direktorij* ima administrativni status koji podrazumijeva operativnu nadležnost u organiziranju tekućeg rada ECB. Direktorij čine predsjednik, potpredsjednik i četiri člana. Članovi Direktoriju se imenuju dogovorom vlada država članica EU koje u potpunosti primjenjuju zajedničku monetarnu politiku EU.

Imenovani članovi Direktorija moraju ispunjavati propisane reference za obavljanje poslova iz oblasti bankarstva. Mandat im traje osam godina i ne mogu se ponovno birati.

Direktorij je odgovoran za provođenje monetarne politike u skladu sa smjernicama i odlukama Vijeća guvernera ECB.

- *Vijeće guvernera* u svom sastavu ima, pored članova Direktorija, predsjednike nacionalnih centralnih banaka država članica EU koje su uvele euro

kao nacionalnu monetu. Predsjednik Direktorija predsjedava sjednicama Vijeća.

Vijeće guvernera zasjeda najmanje deset puta godišnje i svoje odluke donosi običnom većinom prisutnih članova koji čine kvorum. Ako se odlučuje o pitanjima koja su od značaja za status nacionalnih banaka, za donošenje odluka je potrebna kvalificirana većina. U tom slučaju, vrijednost glasa ovisi o opsegu uloženog kapitala u ECB. Pri ovakvom odlučivanju članovi Direktorija nemaju pravo glasa.

Vijeće guvernera ECB donosi odluke, smjernice i uredbe. Donošenjem odgovarajućih akata Vijeće poduzima potrebne mjere u skladu sa nedležnostima ECB, koje su utvrđene Ugovorom EU i Statutom ove institucije.

- *Generalno vijeće ECB* u svom sastavu ima predsjednika i potpredsjednika Direktorija i Guvernera centralnih banaka svih država članica EU. Ovaj organ razmatra položaj država članica EU koje nesu uvele euro kao svoju valutu o čemu se podnosi izvještaj Vijeću guvernera ECB.

U okviru propisane nadležnosti zaštićena je samostalnost organa ECB odredbama Ugovora o EU i Statutom Banke. ECB ima obvezu davanja i podnošenja izvještaja o svom radu tekućeg (tjednog i mjesečnog) i godišnjeg karaktera. Godišnje izvještaje u pravilu razmatraju organi EU.

Praktično i stvarno gledano, postojeći monetarni sustav u organizacijskom i funkcionalnom smislu predstavlja konačni rezultat europskih ekonomskih integracijskih procesa, što samo po sebi govori kako fazni način tako i vrijeme njegovog konstituiranja. Time su zaokruženi svi uvjeti za nesmetanu tržišnu konkurenciju. Imajući u vidu proces zaokruživanja potrebnih preduvjeta za nesmetani protok roba, usluga, osoba i kapitala, prirodno je da i proces prilagođavanja bankarskih sustava zemalja kandidata za ulazak u EU podrazumijeva ispunjavanje uvjeta neophodnih za zdravu tržišnu konkurenciju, koji se moraju zasnivati i proizaći iz stabilnih makroekonomskih kretanja prema kriterijima iz Ugovora o EU, a odnose se, prije svega, na zadovoljenje kriterija konvergacije: do 60% ukupan javni dug, do 2% inflatorna kretanja, do 3% budžetski deficit BDP, do 2% kamatne stope na dugoročne kredite.

Naravno, prilagođavanje bankarskih sustava monetarnom sustavu EU podrazumijeva hod kroz kompleksan proces stabilizacije i pridruživanja koji zahvaća i prožima sve oblasti sistemskih i društveno-ekonomskih odnosa država kandidata za ulazak u EU. U tom kontekstu treba obratiti pozornost, makar i na simboličan način, jer je problematika izuzetno složena, na proces prilagođavanja bankarskog sustava Crne Gore ESCB.

Osvrt na prilagođavanje bankarskog sustava Crne Gore ESCB

Nakon stjecanja državne neovisnosti Crna Gora proces stabilizacije i pridruživanja prema EU nastavlja samostalno, što je i potvrđeno odlukom Vijeća

ministara EU (24. 07. 2006.) o ustanovljavanju posebnog mandata za pregovore sa Crnom Gorom o zaključivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju EU. Pregovori su završeni krajem 2006. godine, a zaključivanje SSP-a se planira tijekom prve četvrtine 2007. godine.

Na pravcu što efikasnijeg procesa stabilizacije i prilagođavanja Crne Gore EU, koji se na prostoru Zapadnog Balkana po pojedinim državama nalazi u različitim fazama, upućuje na potrebu korištenja iskustava, što ima očekivano pragmatičan značaj. U tranzicijskom procesu je najdalje otišla Hrvatska, čiji rezultati, uz relevantne procjene, govore da se nalazi u završnoj fazi, što kao tranzicijski primjer daje prepoznatljiv doprinos perspektivi integracijskih procesa, a time razvoju i stabilizaciji ukupnih odnosa na Balkanu.

Projekcijom organiziranog i efikasnog uključivanja u tranzicijski proces prilagođavanja od strane nadležnih državnih organa Crne Gore, doneseno je niz dokumenata i programa koji određuju tijek i način oranziranja realizacije tranzicijskog procesa prilagođavanja EU, među kojima su posebno značajni: *Agenda ekonomskih reformi 2002-2007*, *Akcijski plan za realizaciju preporuka inoviranog europskog partnerstva (ožujak 2006.)* čija se realizacija prati *Kvartalnim izvještajima* o realizaciji aktivnosti i obaveza Crne Gore. Projektiranu realizaciju tranzicijskog procesa prati donošenje zakonskih i drugih propisa na harmonizaciji unutrašnjeg prava sa pravom i standardima EU.

Tranzicijski proces kroz koji prolazi Crna Gora zasniva se na dokumentu o *Europskom partnerstvu* koji obuhvaća prilagođavanje svim oblastima društveno-ekonomskog života i razvoja, kao što su: demokracija i vladavina prava, ljudska prava i zaštita manjina, regionalna pitanja i međunarodne obveze, ekonomska situacija, unutrašnje tržište, sektorske politike, suradnja u području pravosuđa i unutrašnjih poslova.

Iako su sve navedene oblasti direktno ili indirektno povezane, prožimajući se na funkcionalan način, za područje prilagođavanja bankarskog sustava Crne Gore ESCB, posebno su važna područja prilagođavanja: ekonomska situacija i unutrašnje tržište.

Tranzicijski proces prilagođavanja na pravcu stabilizacije i pridruživanja uvjetima i načinu funkcioniranja unutrašnjeg tržišta EU, koje podrazumijeva slobodan protok robe, usluga, osoba i kapitala, čija je osnovna pretpostavka slobodna konkurencija i konkurentne sposobnosti, složen je, a praksa prilagođavanja država koje su postale članice EU govori da je to i dugotrajan proces. Osnovna pretpostavka za uključivanje u tranzicijski proces su makroekonomski pokazatelji koji govore o njegovoj stabilnosti. Crna Gora u dosadašnjem tranzicijskom procesu ima prisutan pozitivan trend makroekonomskih kretanja, o čemu govore slijedeći pokazatelji: javni dug se kreće na razini od 46% BDP sa tendencijom daljnjeg smanjenja, realan rast BDP sa 3,7% u 2004. na 4,1% u 2005., pad stope inflacije sa 4,3 u 2004. na 3,5% u 2005. sa projekcijom daljnjeg smanjenja.

U kontekstu pozitivnog makroekonomskog trenda koji unosi optimizam u proces ekonomske stabilizacije, bankarski sustav Crne Gore se također na-

lazi u podmaklom procesu tranzicijskog prilagođavanja standardima i načinu funkcioniranja bankarskog sustava u EU, dajući sa svoje strane doprinos pozitivnim ekonomskim kretanjima i ekonomskom razvoju.

Projekcija tranzicijskog procesa prilagođavanja bankarskog sustava Crne Gore funkcioniranju bankarskog sustava EU podrazumijeva, prije svega, usklađivanje legislative sa legislativom EU, što omogućava, kako to govori dosadašnja praksa u procesu prilagođavanja drugih država: nesmetana plaćanja i transfere na tekućim računima, slobodno kretanje kapitala radi direktnih investicija, komercijalne transakcije, financijske zajmove i kredite sa projekcijom portfolio investicija i kredita na kraći rok na relaciji financijske suradnje između države kandidata i EU.

Na dugom i složenom tranzicijskom putu prilagođavanja crnogorskog bankarskog sustava standardima EU može se konstatirati da su postojeća zakonska regulativa i prateći propisi u pretežnoj organizacijskoj i funkcionalnoj dimenziji proizašli iz pravnih standarda EU. Kada se govori o zakonskoj regulativi treba imati u vidu Zakon o Centralnoj banci Crne Gore, Zakon o bankama kao i ostale zakonske propise koji se odnose na: stečaj i likvidaciju banaka, zaštitu depozita, reguliranje obaveza i potraživanja po osnovu duga i devizne štednje, vrijednosne papire, sprječavanje pranja novca, što uz Zakon o privrednim društvima, može se reći, pretežno regulativno zaokružuje cjelovitost kretanja kapitala i platnih transakcija.

Uloga Centralne banke Crne Gore (CBCG) u tranzicijskom procesu prilagođavanja EU, kao i funkcioniranju bankarskog sustava Crne Gore posebno je značajna i specifična. Polazeći od njezine nadležnosti da je jedino ona, u skladu sa zakonskim propisima, odgovorna za monetarnu politiku, uspostavljanje i održavanje bankarskog sustava i efikasnog platnog prometa, na pravcu tranzicijskog procesa prilagođavanja EU, CBCG ima nezaobilaznu ulogu u: procesu ukupnih integracijskih tokova; prilagođavanju principima i instrumentima monetarne politike ESCB; daljem prilagođavanju bankarskog sustava Crne Gore pravnoj regulativi, zahtjevima i standardima EU; prilagođavanju statističkih pokazatelja standardima ECB; prilagođavanju platnog sustava Crne Gore zahtjevima EU; ispunjavanju uvjeta za ulazak u Europsku monetarnu uniju uz kontinuiranu strategiju transparentnosti korisnih razloga i pozitivnih rezultata na primjeni standarda EU.

Iako je u pretežnom smislu rad organiziran u skladu sa europskim standardima, CBCG nije u mogućnosti, iako koristi euro kao nacionalnu valutu, monetarnom politikom i deviznim tečajem utjecati na mjere ekonomske politike, što praktično znači da pred ovom centralnom bankarskom institucijom stoji tranzicijski put prilagođavanja, koji neposredno ovisi o ukupnom društveno-ekonomskom ambijentu u tranziciji, da bi se mjerama monetarne politike utjecalo na cjenovnu stabilnost do razine koja nije neusklađena sa mjerama ESCB.

U domeni učešća CBCG u aktivnostima na realizaciji tranzicijskog procesa prema EU, polazeći od nadležnosti ove centralne bankarske institucije, neophodno je i podrazumijeva se njezino angažiranje na: harmonizaciji pro-

pisa u području monetarne politike, funkcioniranja bankarskog sustava, statistike, platnog sustava, kreiranja i održavanja stabilnog makroekonomskog trenda, izgradnji komunikacijske strategije i pristupanja Europskoj monetarnoj uniji. Takvo kompleksno sudjelovanje u tranzicijskom procesu podrazumijeva neposredno uključivanje u rad niza radnih tijela radi pružanja neophodne pomoći na definiranju pregovaračkih pozicija u procesu stabilizacije i pridruživanja Crne Gore EU.

Na planu prilagođavanja principa i instrumenata monetarne politike zahtjevima ESCB, CBCG usmjerava svoje aktivnosti na: održavanje obaveznih rezervi poslovnih banaka po raznim osnovama financijskih transakcija i depozitnih obaveza i realizaciju financijskih transakcija na tržištu radi upravljanja kamatnim stopama i održavanja likvidnosti bankarskog sustava, sa orijentacijom da se postojeći način rada CBCG dalje dograđuje u skladu sa instrukcijama ECB.

Radi prilagođavanja tranzicijskim potrebama zakonskih i drugih propisa kojima se regulira funkcioniranje bankarskog sustava Crne Gore, CBCG daje inicijative za donošenje propisa, njihovu izmjenu i dopunu uz donošenje podzakonskih akata koji se odnose na bankarsko poslovanje. CBCG je također uspostavila efikasan sustav kontrole bankarskog poslovanja koji i dalje treba usklađivati sa preporukama i direktivama EU. Na tom pravcu CBCG je inicirala donošenje novog Zakona o bankama, kako bi se rad banaka harmonizirao sa Baselskim osnovnim principima II i Direktivom EU o adekvatnosti kapitala (CAD III), tj. usuglasio sa standardima u području širenja bankarskog tržišta (uvođenje u bankarski sustav organizacijskih jedinica stranih banaka bez statusa pravne osobe). Novi Zakon o bankama se nalazi u proceduri razmatranja i usvajanja.

Budući da je vođenje aktuelne i uredne statistike jedna od poluga efikasnog funkcioniranja ECB i ESCB, na pravcu prilagođavanja europskom monetarnom sustavu, CBCG svoje aktivnosti usmjerava na daljem dograđivanju i prilagođavanju monetarne i financijske statistike standardima ECB (podaci o kamatnim stopama, vrijednosnim papirima, podaci o radu fondova, financijskih računa i dr.)

Iako je na planu prilagođavanja platnog sustava Crne Gore zahtjevima EU opseg efikasnog rada i u regulativnom, organizacijskom i funkcionalnom smislu zaokružen u postojećim uvjetima bankarskog poslovanja, potrebna je daljnja dogradnja u prilagođavanju platnog prometa, kako na planu definiranja primjene europskih standarda, tako i u domeni stvaranja tehničkih uvjeta za uključivanje platnog sustava Crne Gore u transeuropski sustav obračuna. Time se stvaraju daljnji uvjeti za uključivanje unutrašnjeg platnog sustava u platni sustav EU.

Na realizaciji projekcije procesa tranzicije koji je definiran dokumentima od strategijskog značaja za proces stabilizacije i pridruživanju EU (Agenda, Akcijski plan), posebno je značajan u domeni prilagođavanja bankarskog sustava Crne Gore ESCB proces privatizacije banaka, koji se praktično nalazi u završnoj fazi, otvarajući i stvarajući prostor za transformaciju bankarskog

poslovanja od klasičnog ka suvremenom funkcionalnom tržišnom načinu rada sa projekcijom uključivanja u sofisticirano bankarstvo. Ta okolnost u procesu tranzicije, uz prepoznatljivi trend pozitivnih makroekonomskih kretanja, određuje osnovne preduvjete i daje stimulatívni podstrek za prilagođavanje načinu i uvjetima funkcioniranja unutrašnjeg tržišta EU, a time i efikasnog prilagođavanja načina rada banaka i CBCG regulativi, standardima i uvjetima funkcioniranja ESCB i ECB, koja koordinira i upravlja tim sustavom. Tako utemeljen tranzicijski proces sa trendom pozitivnih makroekonomskih kretanja otvara put ka uključivanju CBCG u ESCB kao proizvod i ishod ukupnog procesa stabilizacije i pridruživanja Crne Gore EU.

Literatura

- de la Rošer, Žaklin, *Uvod u evropsko pravo* (treće izdanje), Vlada RCG, 2005.
- Vukadinović, Radovan, Čehulić, Lidija, *Politika evropskih integracija*, Topical, Zagreb, 2005.
- Weidenfeld, Werner, Wessels, Wolfgang, *Europa von a bis z*, Europa union Verlag GmbH, Bonn, 2002.
- De Grauwe, Paul, *Ekonomija monetarne unije*, 2004.
- Herstel, Martin Luiz, *Proširena Evropa: ekonomske promjene i očekivanja*, Vlada RCG, 2005.
- Leksikon socijalne tržišne privrede*, Konrad Adenauer Stiftung, 2005.
- Europa u 12 lekcija*, Europska komisija, Bruxelles, www.europa.eu.int
- Ejdus, Filip, Samardžić, Ivan, *Proces evropskih integracija*, Kancelarija SiCG za pridruživanje EU, Beograd, 2005.
- Agenda ekonomskih reformi 2002-2007; Akcijski plan za realizaciju preporuka inoviranog Europskog partnerstva –2006; <http://www.vlada.cg.yu>
- Dokumentacija, Primarni i sekundarni izvori prava sa službenog web site EU
- Reforma platnog sistema Crne Gore, CBCG
- Zakon o bankama, Službeni list RCG, br.52 i 53/2000 i 47/2001
- Zakon o CBCG, Službeni list RCG, br.52 i 53/2000 i 47/2001
- Centralna Banka Crne Gore, <http://www.cb-mn.org>

Summary

The Relevant Legal Characteristics of the functioning of the European System of Central Banks

The European System of Central Banks (ESCB) consists of national central banks of EU member states and the European Central Bank (ECB) that has a managing and leading role in functioning of this system.

In organizational and functional sense ESCB represents the final outcome of European economic integrative processes, that per se mean, the phase period – the final phase in creating the economic and monetary union (from January 1st 1999 to January 1st 2002), as well as the period at the end of that phase of its functional completion (putting into circulation the European currency).

If the final outcome of the process of European economic integrations was establishing and functioning of ESCB, it is naturally to expect that the process of harmonization of the banking system of Montenegro would be also the final product of the stabilization association process of Montenegro into the EU. The up to now established transition process with a positive macro economic trend creates the conditions and opens a recognizable way of an efficient harmonization of Montenegrin banking system activities towards European standards and inclusion of CBCG (Centralna banka Crne Gore – Central Bank of Montenegro) into ESCB as the final outcome of the overall Montenegro's stabilization and association process into EU.

Keywords: European System of Central Banks, the legal characteristics of the functioning of the ESCB, Montenegro, banking system of Montenegro